

מגד ירחים

מרחשון

עלון חדשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 121 ■ חשוון תש"ע

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"לעומת הגדולה שהיא ההצטיירות הכללית של כל המעשה אשר עשה האלוקים, תבוא הגבורה' להודיע שעם כל הכללות הגדולה הזאת יש השגחה מפורטת, שכל פרט ופרט בפני עצמו מוצא מקום בערכו המיוחד, ורק על פי הגבורה הגוברת, מכוח הגדולה הכללית הרחבה עד אין קץ, להשפיע שלימות להשלים את כל דבר פרטי, על פי צביונו המיוחד לו, מתפרד כל דבר להיות לו מקום וערך בפני עצמו".

עולת ראיה א, עמי רל

חודש חשוון ומידת הגבורה

איתרע מזלו של חודש חשוון להיתפס בתודעה הציבורית כחודש אפרורי וסתמי. שגרת ימי החול החוזרת אלינו לאחר החגים בנוסף למזג האוויר הקודר, גורמים לרבים לחוש בו תחושת שיממון ועצבות. אף שמו של החודש "מרחשוון" מצלצל כמלא מרירות - מה שמקבע סופית את החודש כפרק זמן אשר מצפים לסיומו.

בנבואה ונדברי חז"ל אנו מוצאים גישה שונה לחלוטין למהותו של חודש חשוון: במלכים א (ו, לז-לח) נכתב: בשנה הרביעית יסד בית ד' בירח זו (אייר) ובשנה האחת עשרה בירח בול (חשוון) הוא החודש השמיני כלה הבית לכל דבריו ולכל משפטיו ויבנהו שבע שנים - כלומר, בית המקדש הראשון החל להבנות בחודש אייר והסתיים בחודש חשוון המכונה "בול".

מדוע נקרא שמו של חודש חשוון "בול"? המדרש בתנחומא (פרשת נח, יז) מלמדנו כי השם 'בול' נגזר מן המילה 'מבול'. על פי המדרש, לאחר המבול הגדול בימיו של נח, מידי שנה בשנה בחודש חשוון "היו עושים אותם המים רושם בעולם" - התקדו העננים ונוצר חשש לחידושו של מבול אשר יכחיד את המין האנושי. כך התקבע השם "בול" ככינוי לחודש חשוון. הדברים התנהלו באופן זה עד אותה שנה בה "עמד שלמה ובנה את בית המקדש" ובזכות כך חדל חודש חשוון להיות חודש מאיים. כלומר חודש זה מחד - אוצר בתוכו פוטנציאל של מבול, ומאידך - פוטנציאל בנייה של בית המקדש המונע את המבול.

מבול עניינו בלילה, שטף מים אדיר השוצף ללא אבחנה. המים היורדים אלינו מן העליונים מביאים אמנם חיים לעולם - אך בהגיעם ללא הגבלה יוצרים הם הרס ומוות. בדור המבול "לא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל" (סנהדרין קח, א). קלקולם התבטא בחוסר אבחנה והבדלה בין רכוש האדם ורכוש זולתו, ואף בעלי החיים נמחו "כי נזקקין לשאינן מינן" (רש"י בראשית ו, יב). יוצא מכאן כי דור המבול הוא דור טשטוש הצורה, כאוס ללא גדרים וללא גבולות אשר כמידתו נגמל לו - מחיקה מעל פני האדמה על ידי המבול המהרס את המציאות כולה.

ההיפך ממידת הבלילה והטשטוש הינה מידת הגבורה. מידת הגבורה מוגדרת על ידי הרב קוק (עולת ראיה א, עמ' שפג) כמידה "הנותנת קצב וגבול לכל כח לאמור עד פה תבא, רק עד הגבול שיועיל לשכלול הבריאה ולא להרסה". מידת הגבורה הינה תיעול השפע האלוהי

המגיע ממרומים וצמצומו אל תוך מסגרות המציאות הארצית - יכולת ההבדלה, העמדת הגבולות. ברכת 'אוזר ישראל בגבורה' לדוגמא, נתקנה במקורה בעת לבישת החגורה (ברכות ס, ב). חלק הלבוש המבדיל בין הצד העליון לצד התחתון באדם.

בחודש חשוון אנו מתחילים לבקש בתפילה "ותן טל ומטר לברכה". יש לדייק כי חז"ל, ברצונם להתייחס לתופעת הגשמים, משתמשים במטבע הלשונית "גבורות גשמים" (ברכות כו, ב) ולא "ירידת גשמים" או "נתינת גשמים" - כלומר ישנו בגשם יסוד המבטא גבורה. הגשם מבטא את השפע השמימי המוגר לעולם בצורה מדודה. נזל החיים מרווה את הקרקע דווקא על ידי צמצומו לטיפות קטנות, הגבורה היא בהעמדת הגבולות כנגד 'הזרימה המבולית' חסרת הבקרה והשליטה. חודש חשוון הינו חודש הגשם - חודש הגבורה, לכן נוספה לשמו 'מר'. המילה 'מר' אין משמעותה מרירות אלא 'טיפה' כלשון הנביא (ישעיה מ, טו) "הן גויים כמר (רש"י - כטיפה) מדלי", כלומר חודש 'מרחשוון' משמעותו יכולת האבחנה בין טיפה לטיפה, העמדת הגדרים הבונים את המציאות.

לאחר חודש תשרי העמוס חגים קיים הכרח להוריד את האידיאלים העליונים לחיי היומיום. בחודש בו הסתיימה בניית בית המקדש - המקום הנותן את המשמעות לערכים כולם, הבית המעמיד את גבולות המציאות והמכפר על חטא המבול שבכל דור - אנו מתמודדים עם השגרה האפורה והחדגונית. חודש חשוון נותן לנו את ההזדמנות להביא לידי ביטוי את מידת הגבורה, 'להגשים' את האידיאלים וליישם את אשר ספגנו בימי הארת החגים. הכוחות שנאגרו בנו בימי הקיץ - בסבב המועדים אשר החל בפסח והסתיים בסוכות - פורצים בימי החורף הארוכים הקוראים לנו להתגבר ולנצח.

הרב חגי לונדין
ר"מ בישיבת ההסדר, חיפה

גיליון זה מוקדש לזכרו של
מרן הרב הראשי שלמה גורן זצ"ל
אשר היה נער טיפוחים של מרן הרב זצ"ל
נקרא לשיבה של מעלה בכ"ד במרחשוון תשנ"ה

על "חזון הצמחונות והשלום"

ארבעה טעמים להיתר הזמני של התורה לאכילת בשר: א. בעלי החיים (ובעומק הדברים, גם שאר מרכיבי היש - דומם וצומח והמדבר) הינם חלק מתהליך אבולוציוני המקדם את-אט את העולם למגמתו. כדוגמת המין האנושי שהקריב קורבנות גדולים למען השתכללותו החומרית והמוסרית של העולם - במלחמות עקובות מדם, במאבקים חברתיים, בכישלונות מדעיים וכדומה; בעלי החיים נדרשים אף הם לתת את 'חלקם', וזאת על ידי נתינת בשרם למאכל בני האדם הזקוקים לו לעת עתה - הן מבחינה גופנית והן מבחינה נפשית.

ב. כאשר המעמד המוסרי הכללי של התרבות האנושית עדיין נמוך, אין זה הזמן להתחסד ולטפל במצוקותיהם של בעלי החיים. בעידן בו התברה האנושית מלאה בגילויי אכזריות כלפי בני אדם אחרים, בהתעמרות בחלשים, במלחמות בהם נהרגים מיליוני אנשים וכן הלאה - "כמה מגוחך הדבר, (אם) כל עוד טומאתו בו (באדם), יפשוט טלפיו ויפנה לו לדרך צדקה הרחוקה, להתחסד עם בעלי חיים, כאילו כבר גמר כל חשבונותיו עם בני אדם הברואים בצלם אלוהים..."

ג. גם אם נצייר לעצמנו כי התורה הייתה דורשת מאתנו שוויון ביחס כלפי בעלי החיים כעין היחס לבני אדם, הייתה נוצרת נסיגה בהתפתחותה הרוחנית של האנושות. טשטוש ההבדל בין בני האדם לבעלי החיים היה מסבב חיכוך מתמיד ביניהם, הן ממשי והן נפשי, חיכוך שהיה מביא לתחושת קרבה. משם, היו מתגלגלים הדברים ללגיטימציה תרבותית לאורח חיים פראי בדומה לבעלי החיים שהיו מצטיינים כ"שווי ערך" לאדם.

ד. בניגוד לבני אדם, בעלי החיים אינם מאיימים על מעמדו של האדם המצוי בעליונות ללא-עוררין עליהם. אי לכך, התביעה ליחס הוגן כלפיהם איננה דורשת מן האדם המקולקל במידותיו ויותר מוסרי משמעותי ורק עלולה לספק לו תחושה מדומה של התנהלות מוסרית.

ראשית, קובע הרב קוק כי "חסרון מוסרי כללי הוא במין האנושי, במה שלא יקיים את הרגש הטוב והנעלה, לבלתי קחת חיי כל חי, בשביל צרכיו והנאותיו". היינו, נקודת המוצא היא כי אכן ישנו עוול בכך שהאנושות נוטלת את חייהם של יצורים אחרים למען צרכיה. הרב מציין לדוגמה כי הלשון אותו נוקטת התורה בבואה לדבר אודות אכילת בשר הוא: "ואמרת אוכלה בשר, כי תאווה נפשך לאכול בשר, בכל אות נפשך תאכל בשר" (דברים יב, כ). כלומר, הכתוב חוזר כמה וכמה פעמים על הביטוי 'תאווה' בהטיות שונות - ניסוח זה מעיד כי מלכתחילה קיים חוסר-נחת תורנית מכל הסיטואציה. יתירה מכך, במסכת סנהדרין (נט, ב) למדנו כי "אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה... וכשבאו בני נח התיר להם". כלומר ההתנזרות מברשר של בעלי חיים הינה מדרגה מוסרית שכבר הושגה בעבר על ידי האדם (ולו מבחינה פוטנציאלית, מצד נשמתו) ולפיכך זו היא המדרגה הטבעית והראויה לו.

למרות האמור לעיל מונה הרב קוק במאמר

לפני כמאה שנה כתב מרן הרב קוק זצ"ל מאמר בשם 'אפיקים בנגב'. המאמר, שהודפס לראשונה בכתב העת 'הפלט', נערך ששים שנה לאחר מכן על ידי תלמידו הרב דוד הכהן ('הנזיר'), והפך לחיבור הידוע כיום בשם "חזון הצמחונות והשלום". החיבור יצא לאור לראשונה כחלק מן הספר "לחי ראי", ספר זיכרון לעילוי נשמת נכדו של הרב קוק, שטבע בימה של בת ים בשנת ה'תשי"ט.

הספר, שנערך בידי הרב יוחנן פריד והרב אברהם ריגר, יצא לאור בשנת ה'תשכ"ב וכלל בתוכו מלבד המאמר "חזון הצמחונות והשלום", דברי תורה ודברי זיכרון וכן כתבים של המנוח על הלכות תפילין ועל פרקי אבות. עקב הביקוש הרב, הודפס המאמר כמה חודשים לאחר מכן כחוברת נפרדת בשם "חזון הצמחונות והשלום", ונותר בצורתו זו עד היום. בחיבור זה פורס מרן הרב זצ"ל, כדרכו, משנה מקורית ומופלאה הממצה את יחסה של היהדות כלפי נושא 'זכויותיהם של בעלי החיים' ככלל ו'צמחונות' בפרט.

רוח ועבדות

האמונית באה לידי ביטוי בהלכה, בדתיות. הרוח הלאומית, בעם ובארץ.

מיוחדת במינה היא רוח המוסר המוחלט, הבא לידי ביטוי ביחסים בין אדם לרעהו, ובייחוד במוסר החברתי. מהו מוסר חברתי זה: במקום אחר (אגרות הראיה, א, פט וא"י) ביקר הראי"ה את מצב החברה בזמנו, ובעצם גם זמננו. לכאורה העבדות עברה מן העולם מבחינה חוקית, אלא שהעולם המודרני מושתת על "עבדות טבעית", לפעמים גרועה מהעבדות החוקית. העשירים "משתמשים בכח המשפט לשכור עובדים עניים לעבודתם", עובדים שהם בעצם עבדים, "עבדים בטבע, מצד ההכרח החברותי". רוצים אתם דוגמה: "העובדים במכרה-הפחמים, שהם נשכרים מרצונם, הרי הם עבדים לאדוניהם... והעשיר שלבו אטום לועג לכל צדק ומוסר, ויותר נח לו שבמנהרה יחסר אור ואויר, אע"פ שע"ז יתקצרו חייהם של עשירות אלפים אנשים ויעשו חולים אנושים, רק שלא יוציא מכיסו עשירות אלפים שקלים לכוון את המנהרה במצב יותר טוב, ואם לפעמים יפול מכרה, ויקברו חיים עובדיה, לא ישים על לב, כי ימצא עבדים אחרים נשכרים".

המלים שברשותי תמו. אינני מסוגל להמשיך ולפתח את גישת הראי"ה בתחום זה. אוסיף רק שמהקטעים הקצרים שהבאנו לעיל למדנו שוב מה שר' ישראל סלנטר נהג לומר: "הגוף של השני, הוא הנפש שלי".

פרופ' שלום רוזנברג, ירושלים ת"ו

רגילים אנו לשמוע את המילה 'רוחניות' בהקשרים שונים. פעמים רבות היא קשורה עם חיפוש הקשר למה שמעבר לטבע, חיפוש המתבטא בימינו על פי רוב בהבלים ואמונות תפלות, ואפילו בדרכי האמורי. יש צדק מסוים לתפיסה הגורסת שהרוחניות עומדת בעימות עם הגשמיות, אך הרוחניות היא הרבה יותר מזה. העברית המאוחרת דברה על השניות שבין גוף לנפש. המקרא, לעומת זאת, יוצר קונטרסט בין בשר לרוח. ואכן, יש משהו מיוחד ב'רוח'. 'נפש' ו'נשמה' הם מושגים סטטיים. המושג 'רוח' הוא דינמי, הוא מטפורה הבנויה על העובדה שהרוחות, במשמעות הטבעית של מונח זה, הן בעלות כיוון. הרוחות מצביעות על המגמה והתכלית שמדריכות אותנו בחיים, לפעמים בצורה שלילית. כיווני הרוח מהווים את הבסיס לביטוי 'רוחות השמים'.

במאמרו 'טללי אורות' מסביר לנו הראי"ה שהרוחניות, אותה בני העלייה מחפשים איננה אלא איחוד של כמה רוחות, שאת כולן עלינו להכיר כדי שתדרכנה את חיינו. "כשאנו נושאים את עינינו אל האופק הרוחני הרחב אנו מוצאים אתו משתרע לפנינו" אופק המוגבל כביכול, על ידי ארבע רוחות, היוצרות "את כל חללו של העולם התרבותי: הרוח הא-להי, רוח המוסר המוחלט, הרוח האמנוני, והרוח הלאומי". הרוח הא-להי הוא המקור ליתר הרוחות, היא נותנת לבני העלייה את האפשרות לחרוג אל מעבר למציאות. הרוחות האחרות שייכות לעולם הגשמי, הן קשורות לבשר. הרוח

הרב שלמה גורן זצ"ל

המשך מעמ' 4

באומץ ובחירוף נפש, למען כבוד התורה, העם והארץ. ובכך נשאר חותמו חקוק בקורות ימי ישראל ותקומתו בארצו. בליל שבת, כ"ד בחשוון תשנ"ה, עלתה נשמתו השמימיה, מותירה אחריה תורה וגדולה, עוז ותפארת, דורות של תלמידים, ובני משפחה, בבחינת 'דור ישרים יבורך'. מנוחתו כבוד בהר הזיתים, בסמוך לקברי משפחתו של הרב קוק, ובסמוך לחותנו - הרב 'הנזיר הירושלמי' זצ"ל.

אבי רט

ראש מכון ש"י, אוני' בר-אילן

ירבצו ילדיהן ואריה כבקר יאכל תבן ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני... לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קודשי כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים" (ישעיהו יא).
הרב חגי לונדין
ר"מ בישיבת ההסדר חיפה ת"ו

גדול ואדיר ותצליח את דרכה... וייברא עולם חדש. ובקול דממה דקה אומרת חכמת ישראל הקבלה (שער המצוות לאר"י ז"ל): 'מדרגת החי דלעתיד לבא תהיה כבחנית המדבר דעכשיו על ידי עליית העולמות'. זהו הוד התמונה אשר ציירו לנו הנביאים 'זפרה ודוב תרענה, יחדיו

סופה של תחושה זו שתשכיח ממנו את מוסר כליותיו האמיתיות, שכן לולא אשליה זאת היה מתעורר מצפוננו לבסוף לתקן את דרכנו ביחס לבני-אנוש אחרים.

יחד עם כל האמור לעיל, תורת ישראל איננה משלימה עם מצבה המוסרית של האנושות האוכלת בשר ובונה מערכת ציווים הדרגתית אשר כוונתה לשקם אט-אט את מעמדו המוסרי של המין האנושי. דוגמאות לכך:

א. בעלי החיים הטורפים והעופות הדורסים נאסרו לאכילה מכיוון שקיים חשש לגביהם שמה ידבק באדם שמץ מתכונותיהם האלימות - מתוך אכילתם ומעצם המגע התכוף עמהם (ושהינו תוצר הכרחי מן העיסוק בגידולם לשחיטה ולאכילה). היינו, בעת בה אנו מבצעים מעשה אכזרי כאכילת בעלי חיים, עקב חולשתנו המוסרית והגופנית המאלצת אותנו לאכול בשר - לכל הפחות יש ליצור ריחוק מאכילת בעלי חיים שכאלו העלולים להעצים בנו את מידת האכזריות יותר ממה שכבר כך יוצא אל הפועל.

ב. מעשה השחיטה צריך להיות מבוצע דווקא באופנים מסוימים (שחיטה מן הצוואר, ממנו מקלח הדם באופן המהיר ביותר; שימוש בסכין חדה במיוחד המבצעת את פעולתה במהירות האפשרית, וכן הלאה), אופנים הממעיטים את כאב המיתה לבעל החיים "למען השריש על ידי זה בלבד של אדם, כי הוא נגש לא להיות לו עסק עם דבר של הפקר, שאין בו אלא תנועה אבטומטית (אוטומאטית), כי אם גם בריה חיה ומרגשת, שצריך להתחשב עם חושיה".

ג. יתירה מזאת, מצוותיה של תורה מחנכות אותנו שיש להתחשב לא רק בכאב הפיסי של הברייה הנשחטת אלא אפילו עם "רגשי ליבה, עם רגש חיי המשפחה שלה וחמלתה על צאצאיה". חינוך זה יתבטא במספר ציוויים: קיים איסור לשחוט את בעל החיים ואת ולדו ביום אחד; חל איסור שחיטה של בעלי חיים שטרם מלאו לו שמונה ימים וקרי, יש לגלות חמלה לכל הפחות כלפי רגשותיהם של יונקים רכים) וכו'.

ד. תורת ישראל איננה מסתפקת בהטמנת ייסורי מצפון אצל האדם בנוגע לאכילת בשר של בעלי החיים אלא עושה זאת גם ביחס לרכושם. החלב כדוגמה, הינו 'רכושו' של בעל החיים ונטילתו ממנו הינה בעומק העניין מעשה של גזל. הואיל וכך, אף תחום מוסרי זה לא נותר מופקר מהדרכתה של תורה. איסור בישול בשר בחלב בא לרמוז לנו כי לכל הפחות ראוי להימנע מלבצע את שתי העוולות ("גזל הנפש והרכוש") בבת אחת.

את רעיונותיו מסכם הרב באמירתו כי: המצוות "תעשינה את פרייך, בהמשך הזמן תחנכנה את הדורות. המחאה האילמת כשתבוא עיתה תיהפך לקול מרעים ברעש

אישים ואירועים

בחי מרן הראי"ה זצ"ל

מרחשון תרצ"ה 1934
בכנוס שמתקיים "למען העבודה העברית" מטעם "הסתדרות החקלאים הלאומיים". משתתפים נציגי הרבנות הראשית, מוסדות קהילות ונציגי המפלגות השונות. להלן ברכת הרב קוק לכנוס.

ההר

ברכת הרב קוק לכנוס

בשורה טובה היא לי השמועה על כינוסכם הנכבד המקודש ביחוד בשביל מטרתו הרוממה שהיא: נתינת פתרון לאותה השאלה הגדולה, העומדת ברום עולמנו בארצנו: שאלת העבודה העברית.

אחים חביבים, אני קורא את העניין הקדוש הזה בשם שאלה רק כדי לשבר את האוון, ובאמת הנני מאמין שבעזרת ה' יתברך, הפתרון אשר יבוא ע"י התעמולה הנכבדה של הכינוס המכובד, ישפיע בכוחו המוסרי האמיץ להודיע ולהיוודע, שהעניין הנעלה הזה איננו בכלל שאלה כלל וכלל.

כולנו כאחד מוכרחים אנו להיות חזורים באותו הרוח הטהור הלאומי, שירומם את שאיפתנו גם הפרטית לאותה המדרגה הראויה לעם אחד, העומד על נפש לאומו והבונה את ארצו הקדושה לשם שיבת שבתו ולשם הרפאות המוחלטה משרבו הנורא, שהוא שבר הגלות, העבדות והשפלות שהננו רואים יד ה' ורוחו עלינו לטובה, ברוך השם, שהננו הולכים ומתקדמים לשים קץ למארה הנוראה הזאת על ידי קיבוץ פזורים, ועל התכוננותו על אדמת קדשנו בצורה מפוארה של גוי איתן כביר כח וכביר כבוד והוד לא לנו להכשל באבן הגנף של הקטנות הפרטית השוקלת את הענינים במשקלים של מטבעות פעוטות, רק להתרומם עד הגובה של שאיפת הגאולה הכללית שהיא מוכרחת לבוא דוקא על ידי עבודתנו, עבודת אחים מיישבי ארץ ובוניה בפועל, בזיעת אפס ועמל כפיהם.

האומר סלה של החסיד הקדמון, אשר השכיל להביע, שדוקא רשות הרבים הוא גם לגבי היחיד הרשות שלך האמיתית, לעומת מה שרשות היחיד הוא באמת רשות שאינו שלך זה חוק עולם שהוא מחויב להיות חקוק על לוח כל לב מישראל, ההולך ומתקבץ אלינו לשם בנין ארצנו ותחיית עמנו.

מלא תקוה אני, שנשמת עמנו הטהורה המוארה באור הקודש, מקור הגבורה הטהרה והצדק הנאור תורה את כולנו יחד, את אחינו נותני העבודה ואת אחינו העובדים, איך לבוא לידי המסלה הישרה, שהיא מתאימה למהלך גאולתנו ופדות נפשנו גם יחד. ומכל השדרות תצא נהרה על דרך חיינו והרוח הגדול אשר לעמינו הדורש את יסוד חייו בארץ אבות יאחד את כולנו לרומם בכבוד יחד עם סגולת עבודתנו המאוחדת, העבודה העברית הטהורה, על כל חלקי בנינו בארץ, את סגולת ההוקרה של כל קדשינו יסוד חיי נשמת עמנו לנצח ובכללם משמרת קדושת שבת ומועדי הקודש, הנושאים בקרבם את תו חיינו הלאומיים וכל החוסן והיקר אשר בכל ערכי הקודש שהם כולם משוש דרך תחייתנו.

חזקו אחים נעלים, אמצו ברוח ה' אשר יאזרכם חייל להחל ולכלה בהצלחה וברכת ה' השלמה, את מפעלכם הקדוש למען העבודה העברית בארץ ישראל, ובית ישראל יבנה על אדמת קדשו, והיה באמת לגוי אחד בארץ לשם ולתפארת ולתהילה. כדבר ה'.

הנאמן סלה
אברהם יצחק הכהן קוק

הרב שלמה גורן זצ"ל

זמברוב פולין, שבת תרע"ח - תל אביב, כ"ד חשוון תשנ"ה. נקבר בהר הזיתים, ירושלים

מלא ישן וטעם זקנים, בחריפות ובקיאות כאחד הגדולים, ובע"ה ברוב הימים ירבה מקנתו ותרב גדולתו ויהיה מהיחידים העומדים לנס בין גדולי ישראל וגאוני הדור.

בזיכרונותיו מתאר הרב גורן את הקשר המיוחד שנרקם בין הראי"ה לבינו. את יחסו אליו הוא מתאר כדבר פלאי וייחודי. באופן מלא במילות הערצה והערכה גדולות מאד הוא מספר על פגישתם:

"ניתנה לי ההזדמנות להכיר את הרב קוק באופן מקרי, באותו זמן כשהייתי עוד צעיר, בגיל 16, כאשר התחלתי לערוך את הספר הראשון שלי, ספר 'נזר הקודש' על הלכות קודשים של הרמב"ם."

נוכחן מתואר מפגש מקרי בין הסופר חיים נחמן ביאליק לאביו ר' אברהם גורונצ'יק אשר סייע ליצירת הקשר ביניהם. המפגש התרחש בהר הכרמל, מקום אליו הגיע הרב קוק למנוחה, ואשר אליו הגיע גם הרב גורן הצעיר.

והוא ממשיך: "...התיידדנו מאוד, אם כי הוא (הרב קוק) יצא לנופש, אבל הוא לא נח אפילו לא לרגע אחד... נעשיתי חסיד יותר גדול של הרב קוק. הייתי תמיד 'קוקניק', אבל לדעת להעריך אותו מתוך תוכו והתנהגותו החברתית, עד כמה שהוא היה אוהב את הבריות, ואהוב על הבריות, על כל אחד ואחד... אני יודע מקרה שהוא היה צריך ללכת לפגוש את הנציב העליון באותו זמן, זה היה בתקופת המאורעות בארץ. הוא היה לבוש תמיד עם הספודיק הגדול, עם בגדי שבת וחג... והנה תוך כדי המתנה לטקסי, נכנס אליו ילד קטן בגיל 10-9, ניגש לרב ואומר לו שהוא צריך להיבחן באיזו סוגיה אחת מסובכת במסכת בבא מציעא. הרב לקח גמרא, וישב עם הילד עד שהגיעה המונית. מכאן ראיתי כמה שליבו קרוב לכל אחד ואחד, ואפילו לילד קטן... דווקא בזמן הקשה ביותר, הוא אמר לי אז ש"זה טוב ללכת לנציב העליון לאחר שלימדתי לך יהודי סוגיה בתלמוד"... בשנת תרצ"ה, הוסמך לרבנות על ידי גדולי רבני ירושלים, ובאותה תקופה הוא גם לומד באוניברסיטה העברית יוונית, פילוסופיה ומתמטיקה ומסיים את לימודיו בהצטיינות.

בשנת תש"ה הוא נושא לאישה את הרבנית צפיה, בתו של הנזיר הירושלמי הרב דוד כהן זצ"ל, שהיה חברו ויד ימינו של מרו הרב קוק, ומסייעו בהקמת ישיבת "מרכז הרב".

בימי קרב ומאבק על הארץ, מצטרף הרב גורן להגנה ואחר כך גם ללח"י, משמש זמן קצר כנוטר - "גפיר" ונוטל חלק כלוחם וכצלף מומחה. עם הקמת המדינה, לבקשתו של הרב הראשי, הרב הרצוג זצ"ל, מייסד הרב גורן את הרבנות הצבאית, ומניח את יסודותיה, ובהמשך דרכו תוענק לו דרגת אלוף בצה"ל, כהערכה על פועלו ועשייתו. ברבנות, בחינת יותר מאשר 'נאה מקיים', הוא עוסק במסירות נפש אמיתית בפניו עצמות חללים מעבר לקווי האויב, מתעסק ופותר בעיות עגונות צה"ל (דקר) ועוד.

בשנת תשכ"ח נבחר לכהן כרב הראשי לתל אביב, ובשנת תשל"ב עלה לכס הרב הראשי לישראל.

בין ספריו הרבים: 'נזר הקודש' על הרמב"ם, 'שערי טהרה' על סדר טהרות, שלושה כרכים של 'משיב מלחמה' - שאלות ותשובות בהלכה בתחום הצבאי, הציבורי והאישי, 'הירושלמי המפורש' מהדורה מתוקנת עם פירוש חדש, 'תורת המועדים', 'תורת השבת והמועד', ו'מועדי ישראל', 'הירושלמי והגר"א', 'תורת המדינה', ועוד מאמרים, פירושים ופסקים רבים העוסקים במכלול תחומי החיים. על חיבורו 'הירושלמי המפורש' זכה בפרס ישראל.

הקים וייסד את בית הכנסת 'קוממיות אברהם' בתל אביב, ואת מוסדות 'האיזרא' בעיר העתיקה בירושלים, בהם למדו רבנים רבים מגדולי הציונות הדתית בדורנו. כל חייו לחם הרב

אחת מדמויות המופת וההוד, מגדולי התורה והאומה בדורנו, היא דמותו של הגאון הרב שלמה גורן זצ"ל. שנות החורבן והתקומה, המאבק והבניין של עמנו וקורותיהן של הארץ והמדינה צרובות באישיותו ובפועלו. טביעות אצבעותיו מוטבעות וחקוקות על מרחבי העשייה היהודית, התורנית והישראלית במשך שנות דור. זיכה הקב"ה את הרב גורן להיות נוכח ופעיל בצמתים המרכזיים בהם

חיה ופעלה החברה הישראלית בדור האחרון - החל מהשנים שקדמו להקמת המדינה וקבלת עצמאותה, מהקמת צבא הגנה לישראל ובתוכו הרבנות הצבאית, ועד ימי מלחמת ששת הימים בהם זוכה הרב גורן זצ"ל, להיות בה הוא כחלוץ לפני מחנה המשחררים את ירושלים, הר הבית והכותל, את בית לחם וקבר רחל, את חברון ומערת המכפלה.

נראה, כי לעד תיזכר בתודעתנו דמותו ככהן משוח מלחמה ההולך קדימה, נושא בחיקו ספר תורה ותוקע בשופר. זיכה הקב"ה גם את הדור, כאשר בשנים המכוננות הללו, עומד בראש המחנה גדול בתורה, איש חזון ומעש, אמיץ ומלא עוז, אוהב אדם וארץ, הפועל לקומם ולרומם כבוד התורה והאומה.

הרב שלמה גורן זצ"ל נולד בזמברוב בפולין בכ"ה בשבט תרע"ח להוריו רבי אברהם ורחי ציפורה, שבאו ממשפחות נכבדי חסידות גור. מאוחר יותר עברה המשפחה לוורשה ובהיותו בן שבע, עלה עם הוריו לארץ ישראל בעליית חסידי קוז'ניץ ויאבלונה, והיו בין המקימים את כפר חסידים.

בגיל שמונה, עקב תקוף המלריה הקשה, עובר הנער שלמה עם משפחתו לירושלים, ומתקבל לתלמוד תורה "עץ חיים". בו הוא מתחיל בהצטיינות יתירה את לימודיו ואת מסלול חייו התורני, אשר יוביל אותו עד למשרות הרב הראשי לצה"ל, הרב הראשי לתל אביב, והרב הראשי למדינת ישראל.

כישורנותו הרבים והייחודיים לא נעלמו מעיני מוריו, רבניו ומשגיחיו. עוד בטרם הגיעו לגיל בר המצווה, הריהו כבר תלמיד ב"ישיבת חברון", נודע ברבים כעילוי, כגאון וכמתמיד עצום אשר רבים העידו עליו שלא קדמו ולא יצא אדם אחריו מבית המדרש.

אהבת התורה שבו חברה לאישיותו הייחודית ולשאפיותו הגדולות, ואלו קרבוהו לגדולי הדור שזיהו את גדלותו ואת הכוחות הייחודיים הטמונים בו. כך נהגו בו כבוד ויקר הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת "עץ חיים", שעיימו למד בחברותא בתלמוד הירושלמי במשך שנים רבות, וכך גם מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל.

על ספרו הראשון 'נזר הקודש', על הרמב"ם, ספר אותו חיבר הרב בהיותו כבן שבע עשרה בלבד, כותב הרב א"ז מלצר: "אהובי חביבי העילוי הנפלא רך בשנים ואב בחכמה, הרב הגאון החריף והבקיא בש"ס וראשונים... הפרח הנחמד הזה הוא באמת מן היחידים המצוינים בדור..."

הראי"ה קוק זצ"ל, גם הוא מגלה אהבה רבה לבחור הצעיר, ומהזה את יכולתו ואת סגולותיו, ובהסכמה על ספרו הנ"ל הוא כותב: "שתיל קודש זית רענן עולה ופורח על הרי ציון, הלא הוא אחד מן יחידי הסגולה בין צעירי תופשי תורתנו הקדושה ושוקדיה... חתן תורה נעלה העילוי המצויין... נעשה קנקן חדש

מגד ירחים

עלון חדשי בהוצאת "בית הרב" רח' הרב קוק 9, ת.ד. 6275, ירושלים 91062 טל' 02-6232560 פקס' 02-6242908

www.moreshet.co.il/beit-harav • www.yeshiva.org.il

ניתן לקרא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: אופירה קרקובר

